

VASILIJA SAVČENKO PIEMIŅAI (06.06.1923.–03.11.2014.)

2014. gada 3. novembrī mūžībā aizgājis ilggadējais Vēstures institūta darbinieks vēstures zinātņu doktors (1978) Vasilijs Savčenko.

V. Savčenko dzimis 1923. gada 6. jūnijā Ukrainā, Poltavas apgabalā. Vēl mācoties skolā, viņš saprata, ka grib kļūt tikai par vēsturnieku. Vēlāk uz jautājumu: “Kāpēc mazpilsētas puika domāja vienīgi par vēsturi?” viņš kā vienmēr ar smaidu atbildēja: “Tiešām nezinu!” Sekojot savam sapnim, V. Savčenko, jau sākoties Otrajam pasaules karam, sāka studēt vēsturi Saratovas Valsts universitātē Padomju Savienībā. Studenta dzīvi pārtrauca nacistiskās Vācijas uzbrukums PSRS. 1941.–1946. gadā V. Savčenko dienēja padomju armijā. Pēc paātrinātiem apmācības kursiem no 1943. gada līdz kara beigām viņš cīnījās zenīartilērijas pulkā. Tieši tāpēc viņš parasti runāja skaļi, aizpildot ar savu balsi visu telpu, bet mūža nogalē viņam bija problēmas ar dzirdi.

Kara beigas V. Savčenko sagaidīja Latvijā. Pēc atvaļināšanas no padomju armijas viņš atradās izvēles priekšā – atgriezties Ukrainā

vai palikt Latvijā, turpināt studijas vai iet strādāt, palikt uzticīgam vēsturei vai mainīt profesiju. Tā viņš 1947. gadā sāka studēt vēsturi Latvijas Valsts universitātē, pabeidza to 1950. gadā. Tajā pašā gadā V. Savčenko sāka strādāt Latvijas vēstures institūtā, kurš tolaik atradās Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas sastāvā.

Karš viņam bija un palika kā Lielais Tēvijas karš. Es personīgi to izprotu un cienu. Tieši Lielais Tēvijas karš kļuva par V. Savčenko vienīgo un galveno izpētes tēmu. Viņa zinātniskie darbi bija saistīti ar latviešu nacionālajiem formējumiem padomju armijas sastāvā 1941.–1945. gadā, kā arī ar karadarbību Latvijas teritorijā kara sākumā un tā beigās.

2011. gada 12. maijā, kad Latvijas Zinātņu akadēmijas augstceltnē notika LU Latvijas vēstures institūta 75 gadu jubilejai veltītie lasījumi, V. Savčenko sēdēja pirmajā rindā, lai labāk varētu dzirdēt visu referentu uzrunas. Viņš joprojām jutās piederīgs mūsu institūtam, tā veiksmēm un problēmām, neraugoties uz to, ka jau bija pārkāpis 85 gadu robežu un vēl 1990. gadā aizgājis pelnītā atpūtā. Tāpat viņš centās nelaist garām institūta Jaungada eglītes.

Uzdrošinos apgalvot, ka visi tie, kuri pazina V. Savčenko, atceras viņu ar labvēlīgu smaidu. Katram var būt savas atmiņas, kuras vieno to varonis – dzīvespriecīgs, atklāts, izpalīdzīgs, vienmēr optimistiski noskaņots cilvēks – Vasilijš Savčenko. Šis rakstura īpašības viņš saglabāja visa sava mūža garumā.

Sveicot V. Savčenko 90 gadu jubilejā, mēs – Jānis Bērziņš, Ivars Ločmelis un es – redzējām, ka ļoti cienījamā vecumā viņš bija saglabājis skaidru prātu un jautro smaidu, turpināja nodarboties ar dažādām fiziskām aktivitātēm. Ziemā tās bija slidas, bet vasarā – garas pastaigas gar jūrmalu Garciemā. Tur atradās viņa vasarnīca, kur tika audzētas lieliskas zemenes. Ar zemeņu ievārijumu ziemā viņš cienāja savus kolēģus. V. Savčenko mīlēja dzīvi dažādās tās izpausmēs.

Arī mēs tevi atcerēsimies ar mīlestību un ... smaidu. Vieglas tev smiltis, Vasilij Ivanovič.

Irēne Šneidere